

*„A kultúra tarthatja meg,
és teheti ismét naggyá”*

Tanulmányok Ujváry Gábor
hatvanadik születésnapjára

Szerkesztette

Dubniczky Zsolt – Hermann Róbert – Kocsis Annamária
– Ligeti Dávid – Orosz László

R Á C I Ó K I A D Ó
B u d a p e s t , 2 0 2 0

Kamonci Balázs esete Urbánfalvi Jánossal

A szerémségi Kamonc számos okból nevezetes a magyar történetírásban. Kubinyi András vizsgálataiban a település magas központi hely-értékeket kapott, ami éppen csak elmaradt a szlavóniai Zágráb mögött, de messze megelőzte a szintén szerémségi Újlakot.¹ Ez nem pusztán annak volt köszönhető, hogy földesura a bács-kalocsai érsek volt, hanem leginkább annak, hogy a középkor végén a helyi bortermelés és borkereskedelem virágzásának hála a mezőváros jobbágypolgárai meglehetősen jómódúak voltak ahhoz, hogy immár ne pusztán a polgári jólét testi vonatkozásairól gondoskodjanak a maguk számára, hanem közösségük lelki igényeinek kielégítését is intézményesen biztosítsák. A hely temploma 1237 óta szerepel a forrásokban, későbbi említés szerint Szentkereszt címére szentelték, papja és egyházközsége legkésőbb a 15. század végére plébániai rangot nyert. A templomban a hívek az idők során nagy számban alapítottak oltárokat, amiknek az ellátására a plébános káplánokat tartott, ezek később a lelkipásztorkodásban is részt vállaltak. A megüresedő plébánosi javadalom betöltése fölött a hívek közössége rendelkezett, a káplánok pedig a 16. század elején testületbe tömörültek érdekeik védelmére. A mezővárosi nép azonban nem pusztán jogot formált a plébánosválasztásra, hanem kötelességet is vezetett le belőle, úgy érezte ugyanis, hogy a pap kitaníttatásában is szerepet kell vállalnia: forrásadatok bizonyítják, hogy egyetemi tanulmányokra küldtek fiatal klerikusokat, akiknek visszatérésük esetére megígérték a javadalmat is.² Mindezen tények ismeretében nem meglepő, hogy az első magyar bibliafordítás is szoros kapcsolatba került Kamonccal, és olyan ismert személyiségek is származtak innét, mint Szerémi György.³

* A szerző az MTA-ELTE-PPKE Ókortudományi Kutatócsoport vezetője.

1 KUBINYI András, *A középkori magyarországi városhálózat hierarchikus térbeli rendjének kérdéséhez*, Településtudományi közlemények 23 (1971) 58–78, 75.

2 A klerikusi hivatás, a felsőfokú tanulmányok és a szentelési cím összefüggéseire lásd ERDÉLYI Gabriella, *Szökött szerzetesek. Erőszak és fiatalok a késő középkorban*, Libri, Budapest, 2011, 110–111 skk.

3 SZOVÁK Kornél, *A kamonci oltárosok egyezsége = Arcana tabularii. Tanulmányok Solymosi László tiszteletére. I-II.*, szerk. BÁRÁNY Attila – DRESKA Gábor – SZOVÁK Kornél, Magyar Tudományos Akadémia – Debreceni Egyetem – Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara – Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest–Debrecen, 2014, I, 291–306, 292. ERDÉLYI László, *Szerémi György és emlékirata. Történelmi forrástanulmány*, Franklin-Társulat, Budapest, 1892, 20.

A helyi egyházi társadalom már a 15. század első felében magas mutatókkal rendelkezett. 1439 augusztusában az eretnekek kivizsgálására küldött Marchiai Jakab obszerváns ferences ítélőszéket tartott Kamoncon a plébános házában Szabó Bálint helyi lakos ellen. A vád ugyanis azt állította, hogy a mezővárosi bíró éppen arra készült, hogy az inkvizíció ítéletét a már karókhöz kötözött eretnekeken végrehajtsa, amikor Szabó kardot rántott, és egészen a házáig üldözte a bírót, ahol az időközben tömeggé terebélyesedett lakosság kiszabadította börtönéből a szintén eretnekgyanúba keveredett és ezért elítélt becsmeni plébánost. A megelőző eseményekről az uralkodó is értesült, a következmények kapcsán pedig a bárók tanácsa is adott ki ítéletlevelet Tüdőrévnél, azaz az ügy országos ismertségnek örvendhetett. A helyiek közül 21, rendszerint magyar megkülönböztető nevet viselő tanút vonultattak fel, akik immel-ámmal vallo mást is tettek, ki egyértelműbben, ki kevésbé határozottan. A 21 tanú között volt egy plébánoshelyettes (*viceplebanus*), továbbá egy pap (*sacerdos*) és további négy egyházi, akiket oltárospapként (*altarista*) nevez meg a dokumentum. Aligha meglepő, hogy a vizsgálóbíró lojális egyháziak közül igyekezett mind nagyobb számban válogatni a vád tanúit, az eset azonban mégiscsak bizonyosság arra, hogy volt kiből válogatni, és akkor még számba sem vettük a 'Papzolgaya' megkülönböztető nevű Andrást.⁴ A heterodox tanok jelenléte magában is alátámasztja a hazai eretnekség azon jellemző vonását, hogy erősen klerikusi jellegű volt, azaz a nagy számú klerikusi közösség melegágya lehetett a nem szokványos nézetek vitatásának és gyors terjedésének.⁵ A tanok eredete pedig szoros összefüggésben látszik lenni a hívek azon szándékával, miszerint gondoskodni kívántak leendő lelkipásztoraik műveltségéről és tudásáról, támogatták a fiatal egyháziakat az egyébiránt költséges egyetemi tanulmányokban. A prágai egyetemi matrikula adatai szerint ekkoriban a beiratkozott magyar hallgatóknak pontosan az egyharmada a Szerémségből (Kamoncraól, Újlakról és Szalánkeménről) származott.⁶ Az újszerű vallási eszmék és a település lakói körében kiformalódott közösségérzés állhatott olyan megmozdulások hátterében, amikor a jobbágypolgárok és papjaik közösen léptek fel az érsekföldesúrral szemben.⁷ Az a körülmény ugyanakkor, hogy a mezőváros földesura a bács-kalocsai főpap

4 Acta Bosnae potissimum ecclesiastica cum insertis editorum documentorum registis ab anno 925 usque ad annum 1752. Collegit et digessit P. Eusebius Fermentzsin. (Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium, vol. 23). Zagrabiae, 1892, 173–174 (786. sz.). Előtte (171–172 [784. sz.]) és utána (174–175 [788. sz.]) ugyanott az uralkodói levél és a tanácsi határozat. Az utóbbi a nevezetes táborozásnál kelt, melynek egyik súlyos következménye az uralkodó halála lett. A dokumentum részleges fordítása olvasható: *A magyar parasztháborúk irodalma 1437–1514*, összeáll. GERÉB László, bev. SZÉKELY György, Hungária, Budapest, 1950, 61.

5 GALAMB György, *Eretnekség és inkvizíció Dél-Magyarországon = Fehér Lovag. Tanulmányok Csernus Sándor 65. születésnapjára*, szerk. GÁLFFY László – SÁRINGER János, Lazi – SZTE BTK Középkori Egyetemes Történeti Tanszék, Szeged, 2015, 139–151, 146.

6 *Uo.*, 139–140.

7 ÉRDUJHELYI Menyhért, *A kalocsai érsekség a renaissance-korban*, Zenta, 1899, 82; SZOVÁK, I. m., 293.

volt, könnyű utat jelentett a klerikusok előtt az egyházi pályán való emelkedésben, a bácsi és a kalocsai káptalanokban ezért is találunk nem egy kamonci származású kanonokot.⁸

Az eddig elmondottaknak akár forrásszerű illusztrációja is lehetne az idősebb Kamonci Balázs esete. Vele kapcsolatban ugyanis nem pusztán okleveles források állnak a kutató rendelkezésére, hanem az obszerváns krónika is kortársi hitelességgel számol be pályájáról. Mivel a két – az elbeszélő és a dokumentáris – kútfőtípus forrásadatai mindeközben történetük főszereplőjének személyes beszámolóján alapulnak, módunk van valamelyest megismerni Kamonci személyiségjegyeit, meg ezek kiteljesedése háttérben a kamonci mezővárosi közösség támogató tevékenységét is. Személye számos oknál fogva jól ismert a hazai történetkutatásban, ez főképpen a krónikás feljegyzésnek, valamint Kamonci huszitizmussal történt megismerkedésének köszönhető. Tanulékony gyermek (*puer docilis*) volt még ugyanis, amikor a mezőváros polgárai magasabb tanulmányokra küldték, egyszersmind azt is megígérték neki, hogy idővel ráruházzák majd a helyi plébánosi hivatalt, amennyiben megbecsüli magát. Kamonci a tudásvágytól hajtva végül eljutott Prágába, ahol emberi bölcsességgel töltkezett, mindeközben újszerű eszméket is szívott magába. Tanulmányai végeztével társaival együtt visszatért Kamoncra, ahol is a támogatói betartották ígéretüket, egyelőre oltárospapi javadalommal ruházták fel. A baj abból lett, hogy Marchiai Jakab inkvizitor megjelent a városkában, és vizsgálatai közben Kamonci Balázusra is az eretnokség vádja vetült, így hát menekülnie kellett kényelmes, valamint biztonságos jövőt ígérő lakóhelyéről, és végül a bácsi káptalanban kötött ki, ahol a nagypréposti javadalmat is sikerült elnyernie. Közben persze megjavult, és megtagadta mindazon tanokat, melyek Prágában bűvkörükbe vonták, sőt talán maga is józan belátása alapján ezek elítélője lett. Minderre valamikor 1439-et megelőzően és a körül került sor.⁹ Alig tíz esztendő elteltével Kamonci gyanús múltja újra napirendre került, 1447-ben azonban már éppen ellenkező oldaláról mutatkozott be. Ahogy az a vérontásba keveredett klerikusok esetében nem volt ritka, Kamonci is a Római Kúriában keresett gyógyírt azon problémára, hogy korábban maga is – közvetve ugyan, de – okozójává vált két eretnek pap megégetésének, és emiatt *irregularitas*ba esett, ami egyszersmind az egyházi javadalom birtoklásának is akadálya lett (*inhabilitas*). A történetek előzménye az lehetett, hogy idővel egy szemfüles klerikus Bácscon leleplez(het)te

⁸ ERDÉLYI, I. m., 251 (622. jegyz.). A szerző a káptalanba jutás tényezőjeként számol a felsoroltak közötti rokonsággal is. Az egyházi középréteg soraiba való bejutás tipológiáját – közöttük a területi kapcsolatok szempontját – kidolgozta: KÖBLÖS József, *Az egyházi középréteg Mátyás és a Jagellók korában*, MTA Történettudományi Intézet, Budapest, 1994, 48–49. (Társadalom- és Művelődéstörténeti Tanulmányok 12.)

⁹ *Analecta monumentorum Hungariae historicorum literariorum maximum inedita. Quae collegit, recensuit et partim typis commendavit Franciscus TOLDY ac commentariis, epilogo et indice aucta publici iuris facienda curavit Geisa ÉRSZEGI*, Pest–Budapest, 1862–1986, 240.

az akkor éppen érseki helynök Kamonci múltját annak szegényfoltjaival együtt, és szemet vetvén javadalmára a kacsaringós életutat közbeszéd tárgyává tette. Ha nem így lett volna, Kamonci egyszerűen megelőző lépéseket tett jövőendő biztonsága érdekében. A szentatya végül orvosolta a nehézséget, megadta a folyamodvány benyújtójának a kívánt felmentéseket.¹⁰ Erre szüksége is volt Kamoncinak, mert ekkoriban valóban lendületet vett a pályája: 1446-ban még csak egyszerű kanonok volt Bácsón, 1446–1447-ben már János érsek helynöke, 1447-ben pedig olvasókanonok, végül 1450-től elnyerte a nagyprépostságot, amit haláláig viselt.¹¹ A gyors emelkedés hátterét a lektorátusért benyújtott folyamodványa¹² és egy káptalani kiadvány fedi fel.¹³ Mindkettő tanúsítja, hogy Kamonci bölcsészettől *magisteri* fokozattal rendelkezett, az utóbbi azzal a többlettel egészíti ezt ki, hogy a *datum per manus* formulában nevezi meg a lektort. A *supplicatio* azonban azt is elárulja, hogy az olvasókanonokság a bácsi káptalanban a király kegyúri jogkörébe tartozik. Hogy képességek, készségek, továbbá egyetemen szerzett értelmiségi képzettség párosultak hatalmasságokat támogatóul megnyerő személyiségjegyekkel, aligha is lehet vitatható. Bátran állítható, hogy a születőfélben lévő új világ zűrzavaros körülményei közepette a bácsi prépost nem csekély túlélő képességről tett tanúbizonyságot. A későbbiekben nem csak feletteseinek bizalmát élvezte töretlenül – erre utalnak pápai delegált bírói megbízatásai, valamint érseki helynöki hivatala –, de módja volt ifjú hitének felidézésére is: 1478-ban a kamonci oltárosok testületé szerveződéséhez talán éppen ő adta az ötletet, de ha nem így lett volna, akkor is sokat fáradozhatott annak létrejöttén.¹⁴

Kamonci Balázs pályájára számos egyéb forrás vet még világot, ezek vagy már az eddigiekben is ismeretesek voltak a tudományos kutatás előtt, vagy különös okoknál fogva korábban homályban maradtak. Az utóbbi csoporthoz tartozó dokumentumok esetében éppen az a különös, hogy nyomtatásban – könnyű szerrel hozzáférhető forráskiadványban – napvilágot láttak ugyan, de szereplőjüket mégsem sikerült azonosítani Kamonci személyével. Az ok alapvetően abban az egyszerű jelenségben rejlett, hogy a késő középkorban a Római Kúria – főképpen német és olasz származású és anyanyelvű – jegyzői nem sok

¹⁰ Bullarium Franciscanum continens constitutiones, epistolas, diplomata Romanorum pontificum Eugenii IV et Nicolai V ad tres ordines S. P. N. Francisci spectantia. Collegit et edidit Ulrichus Hütemann. Nova series, tomus I. Ad Claras Aquas (Quaracchi), 1929, 555 (1098. sz.). Vö. *XV. századi pápák oklevelei. II. kötet. IV. Jenő pápa (1431–1447) és V. Miklós pápa (1447–1455)*, kiad. Lukács Pál, Budapest, 1938, 973. (Olaszországi Magyar Oklevéltár II.)

¹¹ C. TÓTH Norbert, *A kalocsa-bácsi főegyházmezge káptalanjainak középkori archontológiája*, Kalocsai Főegyházmezgei Levéltár, Kalocsa, 2019, 62, 39, 33, 59. (Kalocsai Főegyházmezgei Gyűjtemények kiadványai 15., Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 11.)

¹² *XV. századi pápák oklevelei*, 975.

¹³ MNL MOL DI 102830.

¹⁴ SZOVÁK, I. m., 296–299.

figyelmet fordítottak arra, hogy betűikkel pontosan visszaadják a magyar nyelv sajátos hangjait és névalakjait, így aztán a neveket közelítő módszerrel jegyezték fel vagy magukat a betűket torzították el a felismerhetetlenségig. Így lett többek között egy 1467. évi pápai bullában Kamoncból „Kamonitz”,¹⁵ ami még felismerhető ugyan, de a „Runancz” alakváltozat már több fejtörést okozhat.¹⁶ Pedig az ezen utóbbi névalakot őrző dokumentumban olvasható forrásadatok számos további tanulsággal egészítik ki az eddigiekben sem nyílegyenes, ám magasra ívelő életutat – igaz, a tanulságok inkább mikrotörténetiek, az egyházi középréteg tagjainak mindennapos klikkharcaiba engednek betekintést, meg persze a „zavaros idők” zűrzavaros közállapotaiba.

A kérdéses bullát II. Pál pápa 1467 márciusában expediáltatta a veszprémi püspökhöz, valamint a földvári apáthoz és a fehérvári éneklőkanonokhoz – földrajzi közelsége okán feltehetőleg az apát *subcommissarius*a hárulhatott a tényleges végrehajtás feladata. A szentatya szokásos módon arra utasította a címzeteket, hogy a helyszínen vizsgálják ki a panaszos állításait, majd a tények ismeretében hozzanak ítéletet józan belátásuk szerint. A panaszos ez esetben János pécsi kanonok volt,¹⁷ aki egy, két évtizeddel korábban kezdődött ügyben perelni szándékozott a Kúriában Kamonci Balázs bácsi klerikust, korábban officialist, Ványi Bálint bácsi éneklőkanonokot, meg még más pécsi és bácsi egyházmegyes klerikusokat is, mert ezek mindnyájan ellenségeskedtek vele. Kamonci Balázzsal történetesen az volt a Kúriában igazságot kereső kanonok baja, hogy annak idején még János bácsi érsektől¹⁸ írásban parancsba kapta, hogy őt, akit a magát pécsi klerikusnak kiadó Garai Zsigmond¹⁹ megfosztott az állítólag kánoni módon elnyert és békességgel birtokba is vett bácsi prépostságtól, helyezze vissza javadalmába, Kamonci azonban állítólag azt terjesztette róla, hogy halálosan megfenyegette őt a visszahelyezése érdekében, majd az érsek és más tekintélyes férfiak előtt rosszhírbe is hozta (*diffamavit*) Jánost,²⁰ akinek a többiekkel szemben is javadalomvitái és anyagi jellegű problémái voltak.²¹

¹⁵ „Cui ... Blasius de Kamonitz prepositus eiusdem ecclesie Bachiensis super hoc commiserat totaliter vices suas” – *Monumenta Romana Episcopatus Vesprimiensis*. Munificentia Caroli L. B. Hornig episcopi Vesprimiensis edita a Collegio Historicorum Hungarorum Romano. Tomus III. 1416–1492. Budapestini, 1902, 191–192 (310. sz.). A névmutató ezen esetben sem ad támpontot a helynév hollétét illetően.

¹⁶ Lásd Uo., 380 (névmutató).

¹⁷ FEDELES Tamás, *A pécsi székeskáptalan személyi összetétele a késő középkorban (1354–1526)*, Pécs Történeti Alapítvány, Pécs, 2005, 389 (185. sz.). (Tanulmányok Pécs Történetéből 17.) Jánosnak a bácsi káptalanban is voltak javadalmai, erre lásd C. TÓTH, *I. m.*, 39, 69.

¹⁸ Buondelmonte János két ízben viselte a bács-kalocsai érseki címet, először 1425–1435 között, majd hosszú üresedést követően 1438–1447 között. Erre lásd ENGEL Pál, *Magyarország világi archontológiája 1301–1457*, I–II., MTA Történettudományi Intézete, Budapest, 1996, I, 66. (História Könyvtár, Adattárak 5.)

¹⁹ C. TÓTH, *I. m.*, 33, 52.

²⁰ A klikkharcol egyik jellemző módszere a befeketítés, erre lásd ENGEL Pál, *Szent István birodalma. A középkori Magyarország története*, História Alapítvány, Budapest, 2001, 139. (História Könyvtár, Monográfiák 17.)

²¹ *Monumenta Romana Episcopatus Vesprimiensis*, 185–186 (301. sz.).

Hogy mifélek is lehettek a János kanonokot rosszhírben feltüntető állítások, arról egy későbbi folyamodvány alapján alkothatunk képet. Urbánfalvi – mert ez volt a megkülönböztető neve a békétlen természetű pécsi kanonoknak – időközben (1448) ugyanis elnyerte Bácsott az olvasókanonoki káptalani méltóságot, végül azonban 1452-ben az érseke megfosztotta ettől is, meg a kanonoki javadalmától is – a pécsi káptalanban valaki talán ekkor nyújtotta feléje segítő kezét, és szerzett számára egy javadalmat Pécssett. 1454-ben Szegedi Imre olvasókanonok és Vay Bálint kanonok folyamodtak a pápához, és benyújtott kérvényükben előadták, hogy Urbánfalvit János és Rafael érsek egymást követően javadalomfosztás terhe mellett tették arra, hogy vegye fel végre a nagyobb rendeket – a lektor esetében ez indokoltnak is látszik –, továbbá azonnal bocsássa el nyilvánosan tartott ágyasát, ám ő ezzel mit sem törődött. A második vád személyével kapcsolatban éppen Garai Zsigmond, akkor már éneklőkanonok tanúságán alapult, eszerint ugyanis az ágyas miatt Urbánfalvi János saját kezűleg gyilkolta meg Péter nevű familiárisát. A fentiek miatt bekövetkezett javadalomfosztás okán megürült a lektori és egy kanonoki javadalom, amiket Rafael érsek azon nyomban Szegedi Imrének és Vay Bálintnak adományozott. A nyughatatlan Urbánfalvi ekkor azonban eltitkolván az igazat a Szentszéktől a pécsi préposthoz és főespereshez szóló delegált bíraskodásra vonatkozó bullát eszközölt ki. Albert prépost és Mihály főesperes kivizsgálták az ügyet, és megismervén a tényállást a pert a Kúriába utalták vissza. Végezetül Urbánfalvi – „aki semmi másra nem vágyik, mint hogy a kérelmezőket szószaporító perekbe bonyolítsa és költséges pereskedéssel fárassza ki” – az általa indított pert kuriális ügyhallgatóra bízta abban a reményben, hogy a vele szemben történeteket a Római Kúriában nem egykönnyen lehet bizonyítani. A kérelmezők szignált kérése persze az volt, hogy a pert tegyék át a magyarországi helyszínre. A befeketítésnek eszerint Urbánfalvi hiányosságai mellett – csak kisebb rendeken volt – a fő tényezője két egyházi jogi *irregularitást* és *inhabilitást* maga után vonó tény volt: megszegte a nőtlenségi kötelezettséget és saját kezűleg embervért ontott.²²

Urbánfalvi vesszőfutása az ún. „zavaros időkben”²³ vehette kezdetét, amikor is a Dunántúl déli részén a hadiszerecsse forgandósága révén rendre más és más hatalmasságok juttatták híveiket egyházi javadalmakhoz. 1443-ban Bodó Miklós távozott a bácsi prépostságból, és Garai Zsigmond szerezte meg – forrásunk szerint erőszakkal, mert állítólag Urbánfalvi János is elnyerte azt kánoni módon. 1447-ig volt érsek Buondelmonte János, akinek a helynöke

²² XV. századi pápák oklevelei, 1339.

²³ A fogalomra lásd TRINGLI István, *Az újkor hajnala. Magyarország története 1440–1541*, Vince, Budapest, 2003, 12–15. (Tudomány-Egyetem.)

Kamonci Balázs volt.²⁴ Urbánfalvi valamivel korábban, 1445-ben kezdte meg küzdelmét a Kúriában a Bodó távozása révén üresnek vélt prépostság megszerzéséért, folyamodványa szerint kezdettől vitában állt Garai Zsigmond bácsi kanonokkal, és vitája IV. Jenő pontifikátusának utolsó napjaiban is folyt még.²⁵ Bármint is jutott a birtokába, 1444–1447 között Garai valóban prépost volt a bácsi káptalanban, a végén feltehetően meghalt.²⁶ Elvileg ezt követően adódott mód arra, hogy János érsek utasítsa helynökét Urbánfalvinak a prépostságba való visszaállítására. Ekkor azonban az ügy sajátos fordulatot vett, mert a prépostságot ekkortól Kamonci kezén találjuk.²⁷ Őt – talán egy korunkra nem maradt *si neutri*-folyamodvány révén – V. Miklós pápa erősítette meg a prépostságban. Hogy ezt követően az időközben a pécsi káptalanban javadalmat szerzett Urbánfalvi János kanonok 1467-ben miféle jogorvoslatra is vágyott, vagy egyszerűen csak a becsületét kereste, örökre rejtély marad. Az azonban különös, hogy a reményei nem II. Pál pontifikátusának végén, hanem már az elején új életre keltek. Az 1467. évi bullaregisztrumi bejegyzésével közel azonos szövegben ugyanis fennmaradt 1464-ből is egy delegált bíraskodást meghagyó bulla, ez esetben a somogyvári és a zselicszentjakabi apátokhoz.²⁸ Ez utóbbiakat a Kúriában minden bizonnyal Urbánfalvi javaslatára jelölték ki, miként az 1467. évi dokumentum címzettjeit is, ezek tehát a felperes barátainak tekinthetők, míg a helyi egyházi hierarchia perelt csoportjának tagjai Kamoncival az élen egy másik – esetükben „birtokban lévő” – klikket képeztek. A helyiek méltán gondolhatták, hogy hatalmuk és befolyásuk elegendő a felmerülő ügyek szempontjuktól kedvező helyi elintézésére, az igazságukat keresők inkább a fellebbezésben és a Kúriai eljárásban bízhattak. Szegedi Imrénének azonban végeredményben igazuk volt: a Kúriában a meggyőzően előadott panasz mögött nem sejtették – talán nem is érdekelte őket – a helyszíni valóságot. Ebből következik, hogy mi sem tudhatjuk, kinek az állítása tükrözte jobban a korabeli tényeket.

FÜGGELÉK

Róma, Szt. Péter, 1464. szeptember 27. – II. Pál pápa a somogyvári és a zselicszentjakabi apátra bízva János fia János pécsi kanonok panaszának kivizsgálását és perének eldöntését.

²⁴ C. TóTH, *I. m.*, 59 és 43. Ványi éneklókanonokságára ugyan csak 1459-től vannak folyamatos adatok, a hiányos adatsor azonban megengedi, hogy esetleg korábban is bírta az éneklókanonoki javadalmat.

²⁵ *XV. századi pápák oklevelei*, 854 és 933. sz.

²⁶ C. TóTH, *I. m.*, 33.

²⁷ *Uo.*

²⁸ Szövegét lásd a függelékben.

Egykorú másolata II. Pál pápa bullaregisztrumában: ASV Reg. Lat. 603, 33^v–34^r. A szöveg elején jobbra: H. Utána: Jo. de Millinis. A végén a taksa megfizetését igazoló feljegyzés más kézzel: H. xiiii. Folani.

Paulus etc. Dilectis filiis Sancti Egidii de Samagwar et Sancti Iacobi de Sanctoiacobo Vesprimiensis diocesis monasteriorum abbatibus salutem etc. Humilibus supplicum votis libenter annuimus eaque favoribus prosequimur oportunis. Exposita siquidem nobis nuper pro parte dilecti filii Iohannis Iohannis canonici ecclesie Quinqueecclesiensis petitio continebat, quod olim, postquam bone memorie Iohannes archiepiscopus Bachiensis tunc in humanis agens dilecto filio Blasio de Kamancz, tunc officiali Bachiensi ad eiusdem canonici instantiam suis dederat litteris in mandatis, ut eundem canonicum ad pristinam possessionem prepositure ecclesie Bachiensis, quam dudum antea certo modo vacantem canonicè sibi collatam assecutus fuerat et qua postea, cum illam teneret et possideret pacifice, per quendam Sigismundum de Gara, clericum Quinqueecclesiensis diocesis spoliatus erat, prout iustum foret, restitueret, idem officialis falso asserens, quod dictus canonicus sibi mortem, nisi eum ad huiusmodi possessionem restitueret ac dictam preposituram assequeretur, comminatus esset, eundem canonicum super hoc apud prefatum archiepiscopum et alios bonos et graves viros nequiter diffamavit, ac dilectus filius Valentinus de Vari dicte Bachiensis ecclesie cantor ipsum canonicum quibusdam fructibus, redditibus et proventibus ipsius Bachiensis ecclesie ad eundem ratione certorum canonicatus et prebende, quos tunc in eadem Bachiensi ecclesia obtinebat, spectantibus temere spoliavit, ipsique et quidam²⁹ alii clerici et laici Quinqueecclesiensis et Bachiensis civitatum ac predicte Quinqueecclesiensis et Bachiensis diocesum super quibusdam immobilibus in civitatibus et diocesibus predictis consistentibus mobilibusque bonis, pecuniarum summis et rebus aliis iniuriantur eidem ac quasdam alias graves iniurias sibi irrogarunt pariter et iacturas, propter quas expensas fecisse et damna gravia se asserit incurrisse. Quare idem canonicus nobis humiliter supplicavit, ut causam, quam ipse super premissis adversus Blasium, Valentinum ac alios clericos et laicos predictos movere vult et intendit, aliquibus probis viris in partibus illis audiendam et fine debito terminandam committere ac alias indemnitati sue super premissis oportune providere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatinus vocatis, qui fuerint evocandi, et auditis hincinde propositis, quod iustum fuerit, appellatione

²⁹ a kéziratban: quidem

remota decernatis facientes, quod decreveritis, per censuram ecclesiasticam firmiter observari, non obstantibus felicis record(ationis) Bonifatii pape VIII predecessoris nostri illis presertim, quibus cavetur, ne quis extra suam civitatem vel diocesim nisi in certis exceptis³⁰ casibus et in illis ultra unam dietam a fine sue diocesis ad iudicium³¹ evocetur, sed ne iudices a Sede deputati predicta contra quoscunque procedere aut alii vel aliis vices suas committere presumant, dummodo ultra duas dietas aliquis auctoritate presentium non trahatur, ac aliis apostolicis constitutionibus contrariis quibuscunque, aut si Blasio et Valentino predictis vel quibuscunque aliis communiter vel divisim a dicta sit Sede indultum, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Rome apud Sanctum Petrum, anno incarnationis dominice millesimo quodringentesimo sexagesimo quarto, quinto Kalendas Octobris, anno primo.

³⁰ a kéziratban javítva exceptis certis alakról

³¹ a kéziratban: iudicium